



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Pro Tvendo Sacro Coelibatv Axioma Catholicvm**

**Ceneau, Robert**

**Parisiis, 1545**

Patrum series, qui coelibatum sacerdotio copulandum censuerunt.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-30468**

contrariarum rationum constat, ob quod inuerti debent, aut mutari pium sane, utile, decorum, honestum, expediens (vt multis rationibus demonstratum est) & apprimè religiosum consilium. Græci vero an optimam partem elegerint, ipsi viderint, qui à consilio Diui Pauli recesserunt. Non damnamus Græcos: verum Latinorum canonem de coelibatu rectè stabilitum, ideòque amplectendū, etiam priorum patrum consensu adseueramus.

*Patrum series, qui coelibatum  
sacerdotio copulandum  
censuerunt.*

**I**AM tandem videtur opportunum patrum seriem texere, qui suis canonibus ac decretis coelibatum cum sacerdotis ordinibus coniunxerunt, iunctum auxerunt, ac edū illustrarunt: eorum videlicet, qui post Christum dominum huius coelibatus institutorem, eiusque primipilum strenuūque buccinatorem Paulum, & castitatis & continentie antesignanum indefessum, in hac coelibatus acie egregiam nauarunt operam. Occurrit itaque post collegiū apostolici ordinatissimam aciem, Pontifex, & martyr Calixtus anno à parta salute ducentesimoquarto: qui matrimonium sacerdotibus interdixit, edito etiam super hoc canone, manifestè deprehenditur distinct. 27. in cap. presbyteris. Vbi presbyteris, diaconibus, subdiaconibus & monachis cōtrahenda prohibet connubia. Et inde deductum est solenne illud placitum, Votum solenne, seu monachatus, seu ordinis fieri, dirimere matrimonium contractum, & impedire contrahendum. Qua de re suo loco disseretur. Huius lateri continuo Diuus Urbanus adhæsit pontifex ipse ac martyr sub annum Domini ducētesimūvigēsimum. Is, inquit, ipse, qui præclarissima castitatis semina in Sicilia seminauerat, Calixti edictū non tantum probauit, sed auxit. Nullum enim ad episcopatum assumendū censuit, nisi qui aut presbyter, aut diaconus foret. Extat super hoc canon, Nullus in episcopatum 60. distinct. Qui & paupertatis votū mira dexteritate illustrauit: id quod sua decretalis epistola



docet, prolato in hoc Ananiæ Sapphiræque exemplo. Vbi communem vitam eligere volentibus de rebus ecclesiæ prouidet, ne quis inter eos egens inueniatur. Non procul ab his vt tempore, ita & proposito abfuit Diuus Stephanus, vtraque redimitus corona, martyrii videlicet ac pontificatus. Qui vt cœlibatus candori alluderet, sacrarum vestiũ vsum adiunxit: vt est in cap. vestimenta, de consecratione distincta. prima. Anno post hæc circiter quadringentesimo duo ingentia lumina orbi affulserunt Syricius & Innocentius pontifices summi: quorum edicta recensentur, ac canones plerisque locis. Nam Syricij buccina tonat, præter suæ decretalis caput septimum & octauum, in cap. plurimos. & cap. quia aliquanti. 82. distincta. Quo interim loco aduertendum tunc temporis non fuisse vsque adeo puritati addictum subdiaconatus ordinem, vt nuptijs vacare non posset. Nam primum sacer esse cœpit sub ætatem Gregorii Magni circiter annum domini sexcentesimo. Syricio protinus accessit Innocentius primus, auxiliariis copijs decretalium epistolarum elegantissime fultus, ad Victoricum Rothomagensem (alias Victoricum) super ea re sua decreta dirigens. Qui Victoricus fuit in catalogo præsulum Rothomagensium numero octauus. Recensetur huius Innocentij edictum ad Victoricum, quæ Gratianus Victorinum appellat. 31. distincta. in cap. tenere. Nec dissimile est, quod sequenti epistola ad Exuperium Tholosanum episcopum scribit, recensitum à Gratiano, octogesima secunda distinctione, capite proposuisti. Vt autem sciamus, quorum suffragijs suffulti fuerint hi sacri Pontifices, constat ex ratione temporum eorum subscripsisse sententiæ clarissimos præsules ac doctores Chrysostrum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum. Extat epistola Ambrosii ad Syricium epistola. 81. qua Iouiniani dogma omnibus suffragijs damnandum esse docet. Iouiniani Vigilantijsque confutationes à diuo Hieronymo editæ, variæque diui Augustini pro cœlibatu propugnacula omnibus sunt in prospectu. Dixisses illam ætatem in hoc à domino fuisse pleno exercitu instructam aduersus grunientium porcorum morsus alioqui sæuissimos.

Et tamen quum hæc satis esse debuissent cuius etiam auidissimo, ac rerum cupidissimo nouarum, commo-



dum accessit magnæ virtutis & nominis Leo huius nomenclaturæ primus. Qui si forte pares eloquentia habuerit, vix reperias cui cedere debeat in tota Romanorum acie pōtificum. Qui inquam de sacris ordinibus priorum confirmat sententiam ad Ianuarium Aquileiensem scribēs, recensente etiam Gratiano in cap. omnium sacerdotū. xxii. distinct. Quo loco & episcopatum ordinem vocat, & subdiaconis etiam continentiam indicit. idque ante diui Gregorii tempora, nempe sub annum domini quadringentesimum quadragesimumquartum. Verum lex nō statim, cum promulgatur, obligat: sed tum primum vim obligandi habere cœpit, cum vsu recepta creditur, diui scilicet Gregorii ætate.

Hinc erit transitus ad annum domini sexcentessimum, quo magna eruditione, neque impari virtute floruit Gregorius ille cognomento Magnus. Cuius insignis probitas & auctoritas ei soli incognita est, qui nihil nouit. Huius auctoritate, quæ ad præsens vsque perseverat, ab episcopatu vsque ad subdiaconatum inclusiue annexus est cœlibatus. Cuius sententiam enarrat Gratianus in cap. ante trienniū. distinct. xxxi. Quo loco à Pelagio præcessore suo editum canonem, videlicet Ante triennium, partim confirmat, partim aut tēperat aut elidit. Id quod declarat de Turre Cremata super eo ipso cap. ante trienniū. A cuius canonis promulgatione tandem inualuit moribus vtentium vituperata consuetudo. Et id quidem pro Occidentalibus. Nam quid Orientalibus congrueret, docet cap. Nicæna. ex historia tripertita, & cap. quoniam. ex sexta synodo tempore Agathonis congregata circiter annum domini sexcentessimum sexagesimum. Item & cap. aliter. ead. distinct. ex auctoritate Stephani primi.

Sequitur deinde Martinus, quem ponè sequutus Eugenius, cœlibem, vt historiæ tradunt, ordini sacro vitam indixit, & vt iuxta ecclesias proprias domicilia sacerdotum construerētur, instituit. xii. quæst. prima cap. necessaria est. Is autem, quem diximus, Martinus circiter annum domini sexcentessimum quinquagesimum canonem edidit, cuius initium est, Diaconus. xxvii. distinct. Ex cuius oraculo constat, quòd silentium promouendi habetur pro consensu ad



cœlibatum. Nam cœlibatus ad eò annexus est ordinis, vt alteri sine altero, hoc est posterius sine priore non recipiatur ab eo, qui scit & audit. nam & hoc loco tacens consentiens personam induit. Cui succinit cap. Diaconi. distinct. xxviii. Sic tacēs de icōtinētia, clamare cēssetur de cōtinētia & tacēdo nonnunquā loquimur. Et de hoc in cap. seriatim. xxxiii. distinct. Vbi etiam dicitur, q̄ viro vouente cum solēnitare, mulier facti conscia etiam tacēs vouisse intelligitur.

Nicolaus deinde primus, dum maiorum suorum decretales approbat, vt est in cap. Romanorum. xix. distinct. quid aliud quā cœlibatum statuit? Nec eo contentus oraculo, aliud præterea edidit super castitate monastica in cap. quod interrogasti. xxvii. distinct. scribens ad Albinum Viennensem archiepiscopum, & id circiter annum domini octingentesimum sexagesimum tertium.

Anno deinde millesimo quinquagesimo huic sacræ institutioni de cœlibatu sua auctoritate adfuit & præfuit Leo nonus pontifex, Tullensis primum episcopus, vita insignis, miraculis clarus: cuius dicta recensentur in cap. omnino confitemur. xxxi. distinct. Quo loco citans pontifex verba Pauli priore ad Corinth. nonò, nequaquam ita intelligendus est, vt voluerit Paulo attribuere vxorem. Vnde & rectè Primaſius ait: Habemus potestatem sororem mulierē circumducendi, quæ scilicet nobis ministraret. Non dixit, ducendi tanquam vxorem: sed, circumducendi tanquam sororem & adiutricem, nequis de vxore sua ipsum dixisse putaret. Nam illæ mulieres comitabantur apostolos, vt eos suis bonis iuuarent: quæ bona ab eis pro mercede prædicationis recipiebant. Ergo erant sorores, non vxores. Quod vel ex eo constat, quòd Iacobus & Ioannes carebant vxoribus. Non ergo circumducebantur vxores, sed sorores. Adde, quòd apostoli non accepissent præmium à suis vxoribus, quas nutrire potius debuissent. Hoc apertè dicit Augustinus lib. de opere monachorum, dicens. Ad hoc fideles mulieres habentes terrenam substantiam ibant cum Apostolis, & ministrabant eis de substantia sua, vt nullius indigerent eorum, quæ ad necessaria huius vitæ pertinet, iuxta illud Lucæ, Erat Maria, quæ vocatur magdalene, & Ioāna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ mul-



tæ, quæ ministrabant eis de facultatibus suis. Idemque Augustinus subiungit, Hoc quidem non intelligentes, pro muliere coniugem interpretati sunt, sed fefellit eos verbi Greci ambiguitas, quod scilicet & vxor & mulier eodem verbo Græcè dicitur, quanquam hoc ita posuerit apostolus, ut si filii non debuerint: quia neque mulierem tantummodo ait, sed sororem mulierem: neque ducendi, sed circumducendi. Veruntamē alios interpretes nō fefellit hic ambiguitas, & mulierem non vxorem interpretati sunt. Quod quidem putat non potuisse ab apostolis fieri, ut cum eis sanctæ conversationis mulieres irent, quacunque euangelium prædicarent, ut eis de sua substantia ministrarent necessaria: Adadam & illud ex Theophylacto: fœminæ utique locupletiores sequebantur apostolos, illisque & necessaria subministrabant, & vacuos quibusuis curis reddebant, ut prædicationi duntaxat intenderent vires. Hoc antidoto lectorem præmuniendum esse visum est, ne quam errandi anam ex eo canone arriperet.

At verò Urbanus secundus, qui circiter annum millesimum centesimum ex Cluniacensi monacho pontifex effectus est, canonem edidit, quo subdiaconatum inter ordines sacros, hoc est continentia perpetuè addictos adnumerat: ut est in cap. erubescant. xxxii. distinct. Edidit & aliud cap. eos qui. quo concubinas etiam pœna seruitutis coercet.

Qui deinde Urbanum sequuti sunt pontifices, omnes penè ad vnū vsq; ad Gregorium nonum egregiā nauarunt operam in tuendo fouendōque cœlibatu, & componendū sacerdotum moribus, ut ex plerisque decretalium titulis & capitulis perspicuum est. Præsertim in ea arena diligentissimè vehementerq; sudarunt Innocētius secundus, Alexanderque & Honorius ea appellatione tertii. Quibus vix spiritualibus viris potius, quàm carnalibus istis nuptialibus fides adhibenda est. Ut interim omittam ex catholico doctorum in hanc ipsam sententiam vno consensu conspirantium, ut mirum sit, qua audacia, ut ne dicam impudentia, leuissimorum hominum colluies hac ætate insurrexerit, quæ obuiam ire audeat. Quæ omnia hęc circo dicta sint, ne quis rationis temporum ignarus existimet institutum de cœlibatu recēs inuētum à neocericiis



præfulibus, aut synodis. Iam enim nemo id ignorare poterit, qui vel calculum temporum mente collegerit. Poteram & conciliorum catalogum inducere super huiusmodi cœlibatus instituto, nisi scirem plura recēseri à Gratiano xxviii. distinct. toto penè decursu. Insuper & xxxi. ex quibus cætera colligi promptissime poterunt. Huc etiam spectant canones, qui in tota causâ. xxvii. quæstionis primæ area sparsim leguntur tam ex conciliorum, quàm pontificum manifestis sententiis ac decretis. Denique in concilio Carthaginensi quarto cap. centesimo decimoquinto ita legimus, Si quæ viduæ se deo denouerint, & in religioso habitu apparuerint, & postea transferint ad nuptias: secundum apostolum damnationem habebunt, quia primam fidem irritam fecerunt, ut vel hinc agnoscere possis de mente Pauli fuisse votum continentia perpetuum, sensu per ecclesiam approbato. Et hanc quidem mentem in Paulo agnoscit Augustinus, qui ait, Quid est dicere, primam fidem irritam fecerunt: hoc est votum, quod in viduitate emiserant de castitate seruanda, violauerunt, cum post tale votum emissum, nupsent. Huc conspirat concilium Toleranum quartum similibus penè verbis, Viduæ nempe astrictæ voto, si ad nuptias transferint, iuxta apostolum non sine damnatione erunt. Et de hoc voto continentia Augustinus ad Armentarium suum interponens iudicium, ait, Priusquam esses voti reus, liberum fuit ut esses inferior: quanuis non sit gratulanda libertas, qua fit ut non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti: qualis manifestus, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, nō prior. Modò autem tanto, quod absit, miserior, si fidem deo frangeris, quanto beatior si persolueris. Nec ideo te vouisse, pœniteat, imò gaude iam tibi sic non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis, ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Hæc Augustinus. Ex his palam est votum continentia perpetuum ex mediis scripturæ fluentis haustum esse, non (quod hæretici impudenter aiunt) humanum fuisse inuentum. Accedit ad cumulum



eiusdem August. sententia de fide ad Petrum cap. 3. Scdm  
 apostoli dictum, qui statuit in corde suo firmus, non  
 habens necessitatem; potestatem autem habens suæ volun-  
 tatis, & vouerit continentiam deo, deo debet eam vsque in  
 finem tota mentis sollicitudine custodire, ne damnationem  
 habeat, si primam fidem irritam fecerit. Similiter & coniu-  
 gati viri & coniugatae mulieres, si ex consensu perennem  
 deo vouerint continentiam: nouerint se sui voti obnoxios  
 detineri, nec iam sibi debere commixtionem carnis, quam  
 primitus licitam habuerunt, sed deo se debere continentiam,  
 quam vouerunt. Idemque cap. vigesimo nono lib. de sancta  
 virginitate, votum perpetuum his verbis commendat. Pre-  
 sumite itaque, fidite, roboramini, permanete qui vouetis, &  
 redditis domino deo vestro vota perpetue continentiae, non  
 propter praesens seculum, sed propter regnum caelorum. Et  
 huius rei fidem perficit & auget idem ipse Augustinus ad  
 Pollentium lib. primo ca. 24. Non solum autem in coe-  
 dum non est, quod facit non quidam, sed omnis qui dimittit  
 uxorem suam & ducit alteram, etsi propterea duxerit ut  
 faciat Christianam, sed etiam quisquis non alligatus uxori  
 continentiam deo vouerit, nullo modo debet ista compen-  
 satione peccare, ut ideo credat uxorem sibi esse ducendam  
 quia promissit, quae nuptias eius appetit, futurae se esse Chri-  
 stianam. Quod enim cuiquam antequam vouisset, licebat, cum  
 id se nunquam facturum vouerit, non licebit, si tamen id vo-  
 uerit quod vouendum fuit, sicut est perpetua virginitas, vel  
 continentia post experta connubia solutis à vinculo coniu-  
 gali, vel ex consensu viuentibus & carnalia debita sibi in-  
 uicem relaxantibus, fidelibus castisque coniugibus, quod  
 alterum sine altera, vel alteram siue altero vouere phas non  
 est. Haec ergo, & si qua alia sunt, quae rectissime vouentium  
 cum homines vouerint, nulla conditione rumpenda sunt,  
 quae sine ulla conditione vouerunt. Quia & hoc dominum  
 praecipisse intelligendum est, ubi legitur, Vouete & red-  
 dite domino deo vestro. Vnde & apostolus de quibusdam,  
 quae continentiam vouent, & postea nubere volunt, quod  
 eis antequam vouissent, utique licebat. Habentes (inquit)  
 damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt.  
 Nihil ergo expedit quod illicitum est, & nihil quod prohibet



dominus, licitum est. Et vt finem citandorum ex Augusti-  
 no locorum faciam, quid in psalmum septuagesimumquin-  
 tum ipse pronunciauerit, referamus. Sunt vota propria sin-  
 gulorum. Alius vouet deo castitatem cōiugalem, vt præter  
 uxorem suam nō nouerit aliam, sic & fœmina vt præter vi-  
 rum suum nō nouerit alium. Alii etiam vouent, etsi experti  
 tale cōiugiū, vltra nihil tale pati, nihil tale cōcupiscere aut  
 sustinere, & ipsi vouerunt aliquid maius quàm illi. Alii vir-  
 ginitatem suam ab ineunte ætate vouerant, vt nihil tale vel  
 experiantur, quale illi experti sunt, & reliquerunt, & isti  
 vouerant plurimum. Alii vouent domum suam esse hospi-  
 talē omnibus sanctis adueniētibus, magnū votum vouent.  
 Alius vouet relinquere omnia sua distribuēdo pauperibus,  
 & ire in cōmunē vitam, in societatem sanctorū, magnū vo-  
 tum vouit. Vouete & reddite domino deo vestro. Quisque  
 quod vouere voluerit, voueat, illud atēdat, vt quod vouerit,  
 reddat. Vnusquisque deo quod vouet, si respicit retrosum,  
 malū est. Hæc Augustinus. Post hanc itaq; veritatē in tanta  
 luce repertā quisquis vltius discutit, in luce caliginem, in  
 veritate mēdaciū quærit. Illud enim certo certius est, q̄ si  
 sacri institutū cœlibatus diuinæ displicuisset maiestati, nec  
 huiusmodi cōtinētum vitā heroicis decorasset virtutibus,  
 nec mortē miraculis illustrasset. Cōstat enim vel ipsius ine-  
 lucstabilis veritatis auctoritate vnāquanq; arborē a suo fru-  
 ctu cognosci. Gratū igitur semper fuit monasticū, si ritē ser-  
 uetur, institutū, ex quo veluti ex equo Troiano, clarissimi  
 toto orbe Christiano heroes prodire. Vt iam mirū sit, post  
 tā insignia documēta quis lethæus sopor mentē eorū obscu-  
 ret, vt ea damnēt, quæ potius suspicere, admirari, laudibūsq;  
 in cælū tollere debuerāt, nisi q̄ excæcauit eos malitia eorū,  
 & vt sapiens ait, In via stultus ambulans, cum ipse inspiciens  
 sit, omnes stultos æstimat. Ad eō procliue est stupidis ac de-  
 liris istis hominibus reliquos suo pede metiri, & ex seipsis  
 tantū de aliis sumere cōiecturā, quasi nemo illuc attingere  
 possit, quō ipsi luto infixi, humiq; repētes, suisque inuiscati  
 sceleribus nequeant asurgere. Huc commodū se offert  
 assuendū, & (vt sic dicā) agglutinādū virginitatis encomiū  
 ex Hildeberto Cenomanēsi episcopo ad quandā reclusam.



Quænam (inquit ille) quies esse potest anime, cui vel maritus est pro supplicio, vel conscientia pro flagello: His accedunt innumeræ formandi seminis molestiæ, quæ cõceptû nunciant, naturam persequuntur. Vultû pallor inficit, caput vertigine fatigatur, renû dolor assiduus, stomachi frequens indignatio. Esuritur etiam inter delicias, & quibusdã nubeculis circumuolantibus oculi tenebescunt. Hæc & alia nuptiarum incõmoda, quæ numerare longum ducens apollo, Tribulatione, inquit, sustinebunt huiusmodi. Nec tamē nuptiis detraho, sed labori requiæ, seruituti præfero libertatē. Virginitas enim quedã carnis libertas est, nihil illi debens seruituti, de qua dicit apostolus, Mulier nõ habet potestatem corporis sui, sed vir. Virginitas maritalis ignara negotii, nõ labores puerperæ, nõ noui partus spurcitas experitur. Virginitas vigilias nutricis ignorans quæ multa suppellectile, quibusve sorbitiunculis alūnus indigeat, nõ inquirat. Virginitas cõtenta paruo, sollicita est pro natura, nõ ambitiosa pro matrona. Virginitas curarû est silentiû, pax carnis, vitorû redemptio, virtutû principatus. Virginitas angelicam redolens cõuersationem cantat canticû nouû, canticum felix, canticum quod nemo potest dicere præter eos, qui cû mulieribus nõ sunt coinquinati. Cantat aliquid virgo, quod vidua cantare nõ potest, quod nõ potest cõiugata. Quicquid autē cõiugata cantat vel vidua, totû potest cantare virgo. Porrò canticû omnium laudem creatoris & actiones intellige gratiarum. Laudant ergo Christum virgines Christi, laudant viduæ, laudant etiã coniugate. Laudat cõiugata: quia ex eo habent, quod vel nubunt præter culpam, vel operibus misericordix redimunt, quã nubendo cõtrahunt culpã. Laudat viduæ, quia ex eo habent, quod ex parte nuptiis secundû deû, denuò dedignatur nubere propter deû. Laudant innuptæ: quia ex eo habent, vt quibus licuit hominibus nubere virginibus spiritu, deo nubere mallent & carne virgines & spiritu. Ecce sacrarum virginum canticû sacrum, canticum non vetus, sed nouum, non illius scilicet Adæ, in quo & per quem mentis & carnis corrupta est integritas: sed eius, in quo & per quem non solûm sanata, sed etiam sanata per angelos glorificata est humanitas. Huius laus & exultatio virtus, canticum est quod ignorant viduæ, quod ne-



sciunt conjugata. Cæteris nimirum virtutibus exultare possunt, & agere viduæ bonæ gratias: possunt etiam nuptæ, si tamen bonæ. Ex virginitatis autē bono nec nuptæ possunt, nec viduæ quanuis bonæ. Solis virginibus virtus est ista à Christo, Solis istius præmium virtutis & à Christo & cum Christo. Cum Christo quippe cōmunem quodāmodo sortiuntur coronā virgines Christi, quæ solæ iuxta Ioannē sequuntur agnum quocunq; ierit. Hūc agnum viduitas quidē sequitur, sequitur etiā cōiugalitas. Cæterum nō quocumque ierit, vel iugalitas eum sequitur vel viduitas. Vtraq; etenim ceterarū virtutum tramite sequi potest agnū, quoniā potest imitari Christū. Per virginitatis verò semitā neutra potest agnum sequi: quoniam Christū neutra potest imitari. Virginitatis enim refforationē sperare, naturæ obliuio est. Cântant enim canticū nouū solæ virgines Christi. Solæ sequuntur agnum quocunq; ierit. Quibus quippe fuit cū Christo quoddam virginitatis participiū, quoddā est & in præmio consortiū. Sub hoc autē sponso fecunditatē nō impedit integritas, nec famulante cōcupiscentia filii procreatur. Beatum sane coniugiū non cotidianis onerosum molestiis, nō de christiano sollicitū, nō virginitati suspectū. Beata nimirum sponsa, cuius pudor dū concipit, nō deperit: dū generat, nō laborat. Beatissimus etiā sponus, cui, nisi cohæreat nulla virgo est, nulla casta, nisi eū diligit: nulla libera, nisi ei seruiat. Eius amore nihil honestius, quo nec regia erubescit sublimitas. Eius amplexu nihil mirabilius, ex quo parit, nec perit virginitas. Eius prole nihil viuacius, cum qua nulla propagatur mortalitas. Eius dote nihil vtilius, in qua sufficientiam comitatur æternitas. Is in sponsa sua transitoriam non quærit pulchritudinem. Non intexto vestibus auro, non splendore natalium gloriatur. Affectatus decor & quicquid aliud quàm quod natum est, oculos fascinat & intuentes: odium prouocat, non gratiam: repudiū, non fauorem. Ille nimirum deformem non aspernatur speciosus forma præ filiis hominum: pauperi iuhens copulatur, diues in omnes qui inuocant illum, distortas amplectitur & gibbosas, cui semper oculus simplex totum corpus lucidum facit. Generosa non attendit nomina, generationem eius quis enarrabit? In decrepitas ardet aniculas primogeni-



tus ante omnem creaturam. Nullam sterilitatis arguet, qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lactem. Vnde tamen est, quo ille sponsam ablaetat, & propriam diffitetur. Huius etenim ratio disidii sola mentis est: corruptela. Mentis deformitas offendit virum, sponsalia diripit, ab iudicat dotem, eliminat introductam. Mentem tuam amantem explorat, & ex eius qualitate vel dicat repudium, vel matrum pollicetur. Huic autem suspecta est superbia: nec fieri potest, ut cum eo in gratiam reuertatur. Diversum est viri que hospitium, nec in eodem cohabitât animo, quibus non licuit cohabitare in cælo. In cælo nimirum nata est superbia, sed velut immemor, qua inde via ceciderit, illuc vitæ redire non nouit. Ea de supernis corruens, & parentans in terris; omnibus suis apud inferos æternam pepigit mansionem. Ipsa expressissimis & simplicibus orta substantiis, pueros adhuc animos inquietat, ausa victoriam sperare de homine, quæ de angelo triumphauit. Vale atque in valle humilitatis diuinarum stillicidiis scripturarum pudicitia liliū ne marcescat irrigare memineris. Hæc ille.

Erant certè deo dicatæ virgines iuxta Theodori historiam lib. primo cap. xviii. quo tempore Helena Constantini parens, & pietatis cultrix, Hierosolimam petit annos fermè nata octoginta. Sic enim refert Theodorus de Helena loquens, fecit & aliud dignum memoriæ laudatissima illa & suspicienda regina. (Reginam vocat regis maiestatis parentem) Congregatis enim virginibus vitæ cultricibus plurimis, sedibus præparatis, discumbere illas iussit, & ipsa circumiens, ut famula ministravit, cibum apponens, pocula porrigens, vinum infundens, & pelui allata aquam infudit manibus illarum. Ex his facile intelliges sacrarum virginum choris eam non caruisse ætatem.

Constat ex his quæ dicta sunt, frequentes fuisse virginum conuentus ad tuendam conseruandamque virginitatem voto sacramentoque adstrictas. Quodque magis mireris, idem ipse Philo, quem ex Eusebio lib. octauo Polydorus citat, nobis locupletissimus testis erit. Essetorum institutum ac placitum sacramento fuisse firmatum, cum dicit ad huiusmodi institutum non admitti aut pueros aut adole-



lescentes propter instabilitatem ætatis, & quod sequitur, istud est. Quod igitur summè deum diligant; multa nobis argumento sunt, castitas perpetua, iurisiuradi nulla mētio, mendacii odium. Et paulò mox sequitur, Nullus domū habitat, quæ omnium communis non sit: vnum erarium, vnus sumptus omnibus est, præterea vestis communiter omnib<sup>9</sup> proposita, communis cibus & potus, cōmunis mensa, denique omnibus cōmunis vita. Quis hic nō agnoscat perseverantem vsque ad mortem & castitatem & vitæ cōmunionē, à qua non sit liberū resiliire? Id quod manifestius etiam in scæmineo sexu idem ipse Philo docet, Christianam therapeuticen commendans à primis ecclesiæ cunabulis exortā. Cum viris inquit) quos dicimus, sunt & scæminæ, in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatem casti corporis non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes, dum sapientiæ studiis semet gestiunt non solū animo, sed & corpore consecrare, indignum libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi sacrosanctus, & immortalis experitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Obsecro, quæ nā foret huiusmodi vsque ad mortē deo sacrata virginitas, nisi voto firmata foret? An non huius voti forma præcesserat in deipara & semper intacta virgine, cū diceret, Quo modo fiet istud, quoniam virū non cognosco? aliàs non operosum fuerat expectare partum, nisi & in præsens & in posterū idem perseverasset animi institutum.

Diua Iphigenia nisi voto castitatis perpetuò se alligatam sensisset, non vsque adeò constanter Hirtaco regi, & eius nuptias poscenti, & religionis Christianæ iugo ea lege se submittentem, postulata denegasset. Ex his itaque constat nunquā defuisse therapeuticæ perpetuæ continentæ vota, vt iam non dicamus hanc votorum institutionem aut humanitus aut recens esse inuentā, quin potius cœlitus & prisco admodū ritu ad nos vsque deriuatam: quin & omnem in hac re scrupulum diuus Paulus amputat, dum etiā viduis proprio obligatis sacramento & voto omnem nubendi facultatem adimit, vt iam nemo integra religione de votorū obseruatione etiam ab ipsis ecclesiæ primordiis dubitare queat. Ait ille secunda ad Timotheum tertio, Adolescen-



tiores viduas deuota. & sequitur, Sibi damnationem accipiunt, quia primam fidem fregerunt. Hic quid aliud intelligi potest, nisi violatum castitatis votum, cuius fractio damnatione meretur? Qua de re alio etiã differitur loco. Fuit igitur ab omni æuo ante Benedicti tempora apud nonnullos, præsertim therapeutas, perpetuæ etiam castitatis professæ votiq; firmata obligatio. Noster insuper Dionysius Galliarum & præsul & apostolus, therapeutica professionis locupletissimus testis est, cuius super hac re sententia non est vt recenseam, vt quæ sint omnibus hierarchiam ecclesiasticam perlustrare volentibus obuiq;. Fuit etiã diuini Irenæi ætas conscia huiusmodi votorum, vt quisq; agnoscat nullam ætatē ab ecclesia nascente huiusmodi therapeutica professione fuisse vacuam. tãtum abest, vt recens nata fuisse credatur. Nam eo ipso Irenæo auctore lib. aduersus hæreses tertio, pontifex Eusebius illius temporis asclepiæ præsulatum tenebat Romanum, idq; sub annum domini centesimũ nonagesimum plus minus. At verò Verbanus huius nominis primus, proximè secutus videtur hæc tempora. (agnoscat quod dico, quisquis chronographiam viderit) Iniquã Verbanus apertissimè declarat in sua decretali epistola, cui titulus, De rerũ communionem, tum temporis ipsam communicationem ex professione voti fuisse obseruatam. Nam posteaquã omnes Christi baptismate renatos adhortat, est, demum ad eos descendit, qui se voto adstrinxerunt, dũ ait, Et quicumq; vestrum communẽ vitam susceptam habet, denouit se nihil propriũ habere, videat ne pollicitatione suã irritam faciat, sed hoc quod domino pollicitus est, fideliter custodiat, ne damnatione, sed præmium sibi adquirat. quoniam satius est non vouere, q̃ votũ prout melius potest, nõ perficere. Grauius enim puniatur, qui votũ fecerunt, aut fidẽ perceperunt, & votũ nõ perfecerunt, aut malè vitã finierunt, q̃ illi q̃ sine voto aut fide mortui sunt, & tamẽ bona egerunt opera. I nũc, & si poteris, nega hæc ætatē voti paupertatis fuisse ignarã. Quãtũ autẽ Cypriani seculũ in huiusmodi voto se exercuerit, antiquitatis scrutatorib. notũ esse existimo, q̃ huic quicq; à nobis debeat recẽseri. Verũ vt nõnullorũ labori partecã, quos magis ociũ q̃ labor ingrẽdi delectat, p̃ferã nõnulla diuini Cypriani testimonia, quibus apertissimè cõstabit nõ



memoriam modo votorum, imo & ipsum vsum illo seculo Christianis fuisse frequentissimū. Vt interim omittā quod Tertulianus non modo de hac re sententiā tulit, imo vero de velādis virginibus iustū volumen edidit. Quodq; idem ipse Cyprianus mox vt ad fidē Christi conuersus est, omnē suam substantiā pauperibus erogauit: quo fit vt haberet, quibuscum in cōmune viueret. Verū q̄ aperte attestetur huic vtorū obseruantia, ipsius sententiā non obscure demonstrant. Diuus Cyprianus ad Quirinū, vbi de voto agit, meminit voti paupertatis: quod etiam probat ex Actis Apostolorū cap. 5. Cur impleuit satanas cor, tuum mentiri te spiritui sancto: non hominibus mētitus es, sed deo. Quam sententiā ad votū pertinere censuit, vt scias communicationē bonorū sub voti vinculo cōsistere. Quod autē alio in loco permittere videtur virginibus, ne vrātur, vt nubāt: illud ante votū emissum intelligi oportet: aliās euanesceret illud quod idē ipse citat ex Deuteron. cap. 23. Quæ egrediuntur per labia tua, obseruabis, & facies quod locutus es ex ore tuo. Nam de voto adstrictis sanctimonialibus etiam velle nubere, perniciosum esse & damnabile ostendit, cū paucis interiectis subnectit, Si superueniens maritus sponsam suam iacentem cum altero videat, nonne indignatur & fremit? & per zeli dolorem gladium in manu sumit? Ita Christus iudex noster cū virginem sibi dicatam, & sanctitati suæ destinatam iacere cum altero cernat, quantum indignatur & irascitur? Quæ, inquit, hoc crimen admisit? Non mariti, sed Christi adultera est. Hæc ille. Hæc nimirū sunt voto adstrictæ, quibus nullatenus nubere licet, etiam Cypriano auctore. Non ergo de omnibus intellexit, dum ait, Si p̄seruare nolūt vel non possunt, meli⁹ est vt nubāt. Istud enim ante voti vinculum, illud post emissionē accipiendū est: cōsentiente diuo Hieronymo, qui aduersus Iouinianū ait, Si nupserit virgo, non peccauit: non illa scilicet virgo, quæ semet dei cultui dedicauit. Harum enim siqua nupserit, habebit damnationem: quia primam fidem irritam fecit. Virgines quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt q̄ incestæ. Hæc ille. Illud non omittam, quod in hanc rem protulit idem ipse diuus Hieronymus ad Paulinū de institutione monachi, Si cupis esse quod diceris mo-



nachus, id est solus: quid facis in vrbibus, quæ vtiq; non sūt solorū habitacula, sed multorum? Habet vnūquodq; propositū principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Fabritios, Regulos, Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ amulentur Homerū, Vergiliū, Menandrū, Terentiū: Historici, Thucydidem, Salustium, Herodotū, Liniū: Oratores, Lysiam, Gracchos, Demosthenem, Tulliū. Et vt ad nostra veniamus, episcopi & presbyteri habeant exemplū apostolorum, & apostolicos viros, quorū honorem possidētes, habere nitantur & meritū. Nos autem habeamus propositi nostri principes, Paulos & Antonios, Iulianos, Hilarionem, Macarios. Et vt ad scripturarū authoritatē redeam, noster princeps Elias, noster Eliseus, nostri duces filij prophetarū, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Iordanis. De his sunt & illi filij Rechab, qui vinū & siceram non bibebant, qui morabatur in tentoriis, qui dei per Hieremiā voce laudantur, & promittitur eis, quòd non deficiat de stirpe eorū vir sanctus stans corā domino. Hæc ille. Nec obscure hanc perpetuā continentiam agnoscit Chrysostemus in sermone de libello repudij, ita inquit, Etiam si nupserit virgo, non peccauit virginem hic dicens, non eam quæ renunciauit, sed eā dūtaxat quæ nondum experta est coniugium, & non factam obnoxia perpetuæ virginitatis promissione. Hæc sunt, quæ therapeuticam illustrem ac omnibus orthodoxis gloriosam reddūt, soloq; nomine venerandā: adeo vt quisquis eius gloriæ inuidet (inuidet autē quisquis ardit monachismum) impium ac irreligiosum se esse demonstrat. adeo nemo malus bonum institutum vnquam fauore profequitur. Cōtra vero probi omnes ac religiosi monachismum (si modo illic sancte viuatur) aut amplectuntur, aut nisi quid aliud possint, laudibus attollunt.

Reliquum itaque est amplius ac diffusius altera, quæ mox sequitur, huius operis sectione instituti monastici reuerendam antiquitatem, euangelicæ paupertatis opibus dotatam, continentia ac coelibatus puritate illustrem, ac profundæ obedientiæ radicibus innixam, ex vetustissimorum authorum sententiis demonstrare: quanquam de cō-



libatu plurima ex dictis colligi possunt: quæ quidem omnia in monachismo non satis agnouisse Erasmus Roterodamum sero tandem pœnituit. verum sat cito, si sat bene. Docet hoc ad Cartusianum quendam propria ipsius manu scripta palinodia: quam hoc consilio contexere libuit, vt si qui imitati sunt peccantem, imitentur & ipsi pœnitentem. quando in priore rubor & verecundia, in posteriore vero vera est constituenda gloria.

## TOMVS SECVNDVS,

### *De Monasticorum ordinum primordiis.*



Sque adeo non est res seu recēs seu humanitus adinuēta Therapeutice, vt sit potius priscū, imo inter prisca antiquissimū, cœlitūsq; demissū institutū. Therapeuticē appello monasticæ vitæ formulā. Nam therapeutæ olim cultores seu monachi dicebantur, qui anachoresin obseruabant, & seuerioris vitæ institutum, quæ monachismū dicere possumus. Formula enim est vitæ syncerioris ac defæcata, cuius obseruatores seculo vale dicentes, se totos vitæ contemplatrici ac theoricæ deuouebant. Constat autē Eliæ Eliseiq; tēporibus non defuisse ampla ac numerosa therapeutarū, qui tum prophetæ cēsebantur, collegia atq; cœnobia. id quod plane liquet ex 3. Reg. 18. cap. Abdias autē timebat dominū deū valde. Nam cū interficeret Iezabel prophetas domini, tulit ille centū prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in spelūcis, & paut eos pane & aqua. Quod autem huius cultores instituti negociis secularibus de more renunciarent, vel hinc patet, q̄ 3. Reg. 19. Elisæus dixit ad Eliā, Osculer, oro te, patrem meum & matrem meā: & sic sequar te. Qui etiam iuxta tunc tēporis floruisse therapeutarū collegia siue cœnobia vel hinc patet, quod 4. Reg. . scribitur, Egressi sunt filij prophetarū, qui erant in Bethel ad Elisæum. Erant autem filij eruditione & disciplina, non natura, mutuo conuiuentes, ac rebus diuinis vacātes. & hinc